

*Гоцалюк Алла Анатоліївна,
доктор філософських наук,
доцент кафедри івент-менеджменту
та індустрії дозвілля
Київського національного університету
культури і мистецтв
ORCID: 0000-0002-5171-536X
goz_pravo@ukr.net*

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ МИСТЕЦТВІ

Метою роботи є визначення особливостей збереження традицій сучасному українському декоративно-прикладному мистецтві. **Методологія дослідження** полягає у застосуванні діалектичного, аналітичного методів для виокремлення особливостей та форм сучасного українського декоративно-прикладного мистецтва; функціонально-інструментальний – дослідження трансформацій декоративно-прикладного мистецтва та їх вплив на зміни естетичних смаків та уподобань споживачів. **Наукова новизна** полягає у тому, що поглиблено вивчено особливості збереження традицій сучасному українському декоративно-прикладному мистецтві. **Висновки.** У результаті дослідження, дійшли висновку, що феномен неотрадиціоналізму позначився на більшості творів декоративно-прикладного мистецтва, реалізуючись у різних художніх стилях і напрямках з використанням низки сучасних технологій та матеріалів. В умовах стрімкої динаміки тенденцій етнокультурної еволюції дизайну одягу, інтер'єру й побутових речей зміна художніх стилів і течій є суголосною з новітніми технологічними процесами й прагненням подолати суперечність між уніфікацією предметно-просторового середовища і тенденцією його індивідуалізації. Встановлено, що сучасному декоративно-прикладному мистецтву внутрішньо притаманно новаторське формотворення й поширення творчої індивідуалізації. Визначено, що процес збереження традицій в сучасному українському декоративно-прикладному мистецтві бачиться в органічному поєднанні новаторського формотворення й використанні найсучасніших технологій з вічно живими казково-міфологічними мотивами й уявленнями східних слов'ян про космос та рідну природу.

Ключові слова: традиції, декоративно-прикладне мистецтво, неотрадиціоналізм, уніфікація предметно-просторового середовища, новаторське формотворення, етнодизайн.

Гоцалюк Алла Анатоліївна, доктор філософських наук, доцент кафедри івент-менеджменту та індустрії дозвілля Київського національного університету культури і мистецтв

Сохранение традиций в современном украинском декоративно-прикладном искусстве

Целью работы является определение особенностей сохранения традиций в современном украинском декоративно-прикладном искусстве. **Методология исследования** заключается в применении диалектического, аналитического методов для выделения особенностей и форм современного украинского декоративно-прикладного искусства; функционально-инструментальный – исследование трансформаций декоративно-прикладного искусства и их влияние на изменения эстетических вкусов и предпочтений потребителей. **Научная новизна** заключается в том, что углубленно изучены особенности сохранения традиций в современном украинском декоративно-прикладном искусстве. **Выводы.** В результате исследования сделан вывод, что феномен неотрадиционализма сказался на большинстве произведений декоративно-прикладного искусства, реализуясь в различных художественных стилях и направлениях с использованием ряда современных технологий и материалов. В условиях стремительной динамики тенденций этнокультурной эволюции дизайна одежды, интерьера и бытовых вещей смена художественных стилей и течений является созвучна с новейшими технологическими процессами и стремлением преодолеть противоречие между унификацией предметно-пространственной среды и тенденцией его индивидуализации. Установлено, что современному декоративно-прикладному искусству внутренне присуще новаторское формообразования и распространение творческой индивидуализации. Определено, что процесс сохранения традиций в современном украинском декоративно-прикладном искусстве видится в органическом сочетании новаторского формообразования и использовании самых современных технологий с вечно живыми сказочно-мифологическими мотивами и представлениями восточных славян о космосе и родной природе.

Ключевые слова: традиции, декоративно-прикладное искусство, неотрадиционализм, унификация предметно-пространственной среды, новаторское формообразования, этнодизайн.

Hotsaliuk Alla, doctor of philosophical sciences Associate Professor of the Department of Event Management and the leisure industry Kiev National University Culture and Arts

Preservation of traditions in contemporary Ukrainian decorative and applied art

The purpose of the article is to determine the features of the preservation of traditions for contemporary Ukrainian arts and crafts. **The methodology** is applied dialectical, analytical methods for isolating characteristics and forms of modern Ukrainian arts and crafts; functional and instrumental - the study of transformations of decorative and applied arts and their influence on changes in aesthetic tastes and preferences of consumers. **Scientific novelty** consists in the fact that in-depth study of features of preservation of traditions to modern Ukrainian arts and crafts. **Conclusions.** The study concludes that the phenomenon neo-tradition affected the majority of arts and crafts, realized in various art styles and directions using a number of modern technologies and materials. With the rapid evolution of the dynamics of ethnic and cultural trends in fashion design, interior and household items changing artistic styles and trends are in unison with the latest technological processes and the desire to overcome the contradiction between the unification of object-spatial environment and its trend of individualization. It has been established that contemporary decorative and applied art is inherently inherent in innovative forms of creation and the spread of creative individualization. It was determined that the process of preservation of traditions in modern Ukrainian arts and crafts is seen in the organic combination of innovative shaping and use the most advanced technologies ever live the fantasy, mythological motives and beliefs of Eastern Slavs of space and native nature.

Key words: tradition, arts, and crafts, neo-tradition unification object-spatial environment, innovative shaping, ethnic-design.

Актуальність теми дослідження. Здавна люди в міру розвитку естетичного смаку, створювали побутові речі не тільки корисними, а й зовні привабливими, здатними підкреслити певний стиль художнього вираження дійсності, який підкреслює їх призначення, несе узагальнену інформацію про спосіб життя, епоху, про світобачення та життєві пріоритети народу. Естетична виразність прикладного мистецтва діє на людину щоденно і в тому полягає його важливість та незамінність. Деякі напрями цього мистецтва вже набули характеру окремого виду мистецтва; такими є, зокрема, конструювання одягу, ювелірне мистецтво, художні вироби із скла, окремі види керамічних виробів тощо. Популярність українського народного мистецтва і професійного декоративно-прикладного мистецтва в нашій країні та за її межами є по суті визнанням його здобутків. У давніх образах цього мистецтва, його зручних для побуту формах й динамічних мотивах орнаменту сконцентровано символіку рідної природи, складні перипетії історичної долі, доброта й щедрість душі української людини.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблематика традиційності в декоративно-прикладному мистецтві доволі детально вивчена на теренах України. Однак питання актуалізації традицій у сучасних творах декоративно-прикладного мистецтва потребує доопрацювання з огляду на зміни культурного середовища. Цій проблематиці присвячені твори таких науковців: М. Бойчук, С. Волков, О. Годенко, В. Жаворонок, Б. Тимків та ін.

Метою статті є визначення особливостей збереження традицій сучасному українському декоративно-прикладному мистецтві.

Виклад основного матеріалу. Сучасний дизайн декоративно-прикладної продукції позначений широким діапазоном технологій і матеріалів, стилів і напрямів. Процес поступової їх еволюції є закономірним у контексті з новітніми технологічними процесами та намаганням подолати протиріччя предметно-просторового середовища між прагненням його уніфікувати до його індивідуалізації зі збереженням тенденційності неотрадиціоналізму [1, 171].

Декоративно-прикладне мистецтво – це художнє оздоблення речей, що оточують і обслуговують нас, прикрашають наш побут, створюють родинний затишок. На межі ХХ–ХХІ ст. разом з активною світовою міграцією відбувається деяке послаблення етнічних і культурних особливостей європейських народів. Справді, треба визнати, що швидкий поступ глобальної цивілізації дещо зменшує культурні надбання окремих націй. В українському мистецтві також спостерігається «запозичення» мистецьких схем від інших культур. У добу глобалізації – це неминучий процес. Саме він призводить до поступової руйнації автентики національного мистецтва, тобто порушує семантико-ментальний код мистецьких творів.

Водночас глобалізація, як не парадоксально, породжує і зворотний процес, а саме: підштовхує як українське мистецтво, так і мистецтво багатьох європейських країн до національної ідентифікації, спрямовує до пошуків архетипів своєї культури, повертає до національної культурної спадщини, стимулює збереження національної самобутності.

Кожний народ упродовж своєї історії накопичує ідеї, традиції, які передає в спадок наступним поколінням. Тривалий час він формує базову структуру уявлень про світ, що відображуються передовсім у міфології. Саме вона є органічним поєднанням історичної правди і вигадки. Це підвалини, на яких базується розуміння мистецтва і літератури, етнонаціональна їх своєрідність [2], [3].

Нині, коли гостро постала проблема глобалізації культури, питання збереження генної історичної пам'яті, архетипів рідної культури є особливо актуальними і важливими. Для України, яка розміщена між Заходом і Росією, небезпека проникнення і впливу іншої маскультури вже реально усвідомлена. Щоб протидіяти цьому процесові, важливо не дати піти в небуття символам і знакам, які прийшли до нас через тисячоліття, а вдихнути в них нове життя, збагатити ними наше сьогодення. Необхідно віднайти саме ті глибинні полісемантичні образи, що були біля витоків української культури, з яких сформовано архетипові «матриці» сприйняття світу, які відображають усю систему уявлень наших предків про світ, уособлюють правічний Український Дух [4, 16].

У давніх слов'ян, зокрема східних, історію впорядкування всесвіту, історію космосу містили міфи, легенди, казки, пісні, а згодом – літописи. Саме з них дізнаємося про природний і людський світ, про моральні норми життя, про звичаї і свята наших предків. Яку величезну інформацію дають нам щедрівки, колядки, веснянки, пісні весільні й поховальні, численні приказки, примовки, прислів'я і загадки. І хоча релігійно-міфологічну цілісність язичництва в період християнізації було порушено, наші пращури зуміли багато зберегти і пристосувати до нової релігії (і свята, і певні традиції). Окремі мотиви, персонажі живуть у нашій культурі й донині. Чимало з них трансформувалося завдяки фантазії та уяві народних майстрів і професійних художників декоративного мистецтва. Безумовно, у процесі розвитку українського мистецтва трактування багатьох знаків і символів значно змінено.

Народне декоративне мистецтво України розвивалося у двох основних формах – домашнє художнє ремесло й організовані художні промисли, пов'язані з ринком. Природні багатства України, вигідне географічне і торговельне положення сприяли розвитку домашніх ремесел та організованих художніх промислів. Як уже зазначалося, перехід від мануфактур до фабрик, промислового виробництва у ХІХ ст. негативно позначився на подальшому розвитку художніх промислів, основа яких - традиційна художня рукотворність.

До того ж, українське народне декоративне мистецтво – це все ж величезний світ духовної і матеріальної спадщини етносу, набуток художніх ідей численних поколінь народу, дорогоцінна скарбниця, що живить сьогодні професійно-мистецьку творчість. Шлях розвитку мистецтва – це постійний процес відокремлення, виділення його видів. Він відбувається безперервно, на різних етапах історії людського суспільства.

Мистецтво, що зародилося в процесі трудової діяльності, нерозривно пов'язане з життям народу, першопочатково було тільки народним. Демократизм народного мистецтва як особливого засобу пізнання, відображення та творення дійсності, виховання й ґрунтування людей мав важливе значення для майбутнього розвитку художньої культури.

Високого художнього рівня досягли художні ремесла у східних слов'ян (метал, кераміка, різьблення на дереві тощо). Їхню оригінальну, високохудожню творчість засвідчують збережені пам'ятки, літописні дані та описи іноземців, які за рівнем художнього ремесла ставили Давню Русь на друге місце після Візантії.

Декоративно-прикладне мистецтво безпосередньо входить у сферу матеріальної і духовної культури народу. У цьому плані становлять інтерес думки дослідників про аспекти умовного розмежування матеріальної і духовної культури, спеціальне виділення художньої культури на тій основі, що в останній відбувається процес злиття матеріальної, реальної форми і духовного змісту. Килими, кераміка, одяг, тканини, вишивка є результатом як духовної, так і практичної діяльності людей.

Поступово традиціоналізуючись, самотнє народне мистецтво України втілювалося у килимарстві, художній вишивці, кераміці та різьбленні по дереву. Кінець ХІХ – початок ХХ ст. позначилося розвитком народно-ужиткового мистецтва у напрямі бережливого ставлення до його видів та форм. Українське народно-ужиткове мистецтво характерне оригінальними композиціями, в яких задіяні фантастичні квіти, звірі та птахи, вибагливі рослини та геометричні орнаменти. Крім того воно славиться прекрасними різьбляними інкрустаціями, в яких використовується бісер, перламутр, ріг, різнокольорова деревина, Користуються великою популярністю барвисті вишиванки та килими. Найвідоміші осередки прикладної майстерності знаходяться у Решетилівці Полтавської області (килимарство), Ічні і Дегтярах Чернігівської області (гончарство), Косіві, Пістині та Яворіві в Івано-Франківській області (керамічні вироби, різьблення), фаянсові вироби виготовляють у Кам'яних бродах Житомирської області. У ХІХ ст. було створено й заводи з вироблення фарфору та скла.

Культурна спадщина декоративно-прикладного мистецтва базується на загальноукраїнських національних традиціях, які передаються з покоління в покоління, збагачуючись змістовно і духовно. Споконвіку у слов'ян дерево було основним матеріалом для формування предметного довкілля. Здебільшого з дерева будувалися житлові і господарські будинки, церкви і каплички. Значною мірою це зумовлювалося доступністю й дешевизною деревини.

Початок художньої обробки дерева своїм корінням сягає чи не найпоширенішого виду ремесла - майстерної обробки дерева в усіх його видах. Як відзначають вітчизняні науковці-мистецтвознавці (І. Дида, А.Чебикін та ін.), ще належить створити об'ємну базу систематизованих теоретичних надбудов еволюції розвитку не лише в художній обробці дерева, а і в інших видах декоративно-прикладного мистецтва України [5, 56].

Упродовж історії декоративно-прикладне мистецтво України неодноразово змінювало свій вигляд, переживаючи то падіння, то злети, але щораз відкриваючи нові прикмети національної культури. Та й шлях українського мистецтва в цілому позначений неабиякими контрастами, нерівномірністю внаслідок трагічної історії, складних умов існування нації та культури.

Сучасні художники з професійної декоративної майстерності в найрізноманітніших мистецьких жанрах і техніках використовують різноманітні матеріали в контексті сюжетного, образно-пластичного композиційного рішення. Послугуючись однаковими символами, індивідуально кожен митець надає їм своє, нерідко неспоріднене, змістовне значення. Це робить символіку декоративного мистецтва доволі строкатою та суперечливою.

З цікавістю сприймаються постмодерністські інтерпретації найдавніших символічних форм (глека, макітри, миски), здійснені сучасними художниками-кераміками Леонідом Богинським, Володимиром Оврахом, Олександром Росем та Андрієм Скорим та ін., які, як ми бачимо, можуть бути універсальними і яскравими засобами втілення найсучасніших мистецьких ідей. Зазначені предмети, які були найритуалізованішими символами вмістилища душ і духів у прадавні часи, використовували в обрядових слов'янських ритуалах, пов'язаних з шануванням предків. Створені нашими пращурами зразки стилізованого домашнього посуду просякнуті ідеєю антропоморфізму, що проявляється не лише у формах, а й у побутово-господарській лексиці (назві окремої частини посуду: горло, плічка, ручки, носик тощо), утіленої здатністю, як і людина, народжуватися та вмирати [6, с. 141].

Центральним скульптурно-декоративним зразком професійної оригінальної кераміки художників У. Ярошевич, Г. Липи та П. Печорного є образ язичницької Берегині, яка разом з Родом породила все суще і виступала охоронницею і заступницею наших предків. Кожен з цих митців створив оригінальний образ цього стародавнього жіночого божества - годувальниці й захисниці сімейного вогнища, Жінки-Матері великої життєдайної сили, неповторного у своїй материнській любові до людства. А засобами художнього текстилю її інтерпретували Л.Довженко, Н. Борисенко та Н. Саєнко. Гармонійне поєднання художниками рослинних і тваринних мотивів при зображенні Берегині як упорядкувальниці Всесвіту й всієї живої природи наділяє її життєтворною енергією і стійко асоціюється із скульптурами неолітичних богинь, яким колись поклонялася людина. Це Рожаниця, богині пологів; Берегиня, захисниця від лиха; Мокоша, богиня животворящої вологи.

Українські гобелени та батіки, створені Н. Гронською, Т. Кисельовою та Л. Майданець-Саєнко, Н. Саєнко, відтворили образ древнього універсального Світового Дерева як символу невичерпного життя. Саме це Дерево, яке називалося по-різному: Деревом життя, Космічним деревом, Райським деревом, Деревом просвітління в залежності від його сприйняття світовими культурами, і було невід'ємним образно-пластичним компонентом культури всіх народів світу, основним традиційним символом безсмертного життя. Його вертикальна спрямованість є втіленням світової вісі (axis mundi), коріння - неосяжних глибин підземного світу, а стовбур з гіллям - землі з рослинами та живими істотами. За твердженням М. Еліаде, загадковий Всесвіт, неосяжний космос сприймався давньою людиною у формі велетенського дерева, здатного до постійного самовідродження. У Світовому Дереві наші пращури вбачали джерело життя й плодючості, знання і мудрості. Воно символізувало також жіночу силу - безсмертну продовжувачку людського роду [7, 21].

Спираючись на багатовікову культурну традицію, прикарпатські митці звертаються до експресивної мови геометрії кола (символ абсолютної довершеності у дохристиянському культі сонця, мандалу тибетських монахів, сферичних конструкцій прадавніх астрономів тощо), квадрату (символу орієнтації людини у просторі, знаку матеріального світу, чотирьох життєдайних стихій та сторін світу), трикутника (символу триєдності, в язичництві - людської душі, а у християнстві - Святої Трійці). Щоправда, у творах сучасних художників світоглядні змісти давньої символіки, як правило, втрачаються, й вони постають лише орнаментальними мотивами (мистецькі композиції О. Парути-Вітрук, Л. Квасниці-Амбіцької та В. Ганкевича, Б. Губалія).

Митці, які використовують техніку батика, послугуються першоджерелами народного мистецтва. Їх звернення до його прадавньої практики допомагає поєднати у своїх композиціях старовинний досвід і сучасне художнє мислення, втілити в них неосяжний і плинний час. У творах художників Н. Дяченко-Забашти, Л. Нагорної, З. Шульги, Г. Забашти, А. Шнайдера відчувається генетичний зв'язок з

минувшиною, подих віків через орнаменти і символи керамічних виробів, які нагадують первісні архетипи трипільської культури.

Професійних митців сучасної української декоративної майстерності, які прагнуть відновити давні народні традиції ремесла, надихають пам'ятки трипільської культури і княжої доби, традиційносхідної слов'янської етики та естетики. Роботи художниць Л. Семикіної, Г. Забашти, Т. Печенюк та ін. відображають символіку закодованих орнаментів язичництва та християнства.

Продовжують залишатися актуальними і у ХХІ ст. інтерпретовані на сучасний лад біблійні мотиви та християнські образи. «Християнство, – зазначає І. Нечуй-Левицький, - принесло ще один елемент в давню українську міфологію, надавши міфічним богам колорит християнський, змінивши давніх богів на Христа, св. Петра, св. Миколу і Богородицю й змішавши до купи події християнської історії і факти міфологічні» [8, 7-8]. Через більше ніж 100 років у своїх архаїзованих і водночас модерних творах майже те саме творять майстри професійної кераміки, скла, текстилю.

Привабливими для сучасних художників-декораторів є символічні образи хреста, райського птаха, а також риби. Остання як ранньохристиянський символ причастя Христа асоціювався у багатьох попередніх релігіях з божествами кохання й родючістю землі. Середземноморська культура бачила в ньому ще і символ щастя. Нерідко сучасні митці у своїх роботах використовують образ янгола, підкреслюючи його неземне походження й мотив ковчегу - символу спасіння людства від гріховного безбожжя через хрещення, корабля, який не потопає у житейському морі.

Перелік цих символів може бути нескінченним. Декоративно-прикладне мистецтво постійно розширює діапазон своїх зображальних засобів, поглиблює філософічність змісту й ускладнює образність художнього рішення твору.

Потужною символічною силою наділяється квітка, яка часто використовується в декоративному мистецтві.

Архетиповий символ духовного в людині – квітка – вважається у світовій художній культурі знаком Землі і центром Всесвіту. Квітуха рослина асоціюється передусім з весною, красою природи, символікою молодості, здоров'я й радості життя, сонячного й оптимістичного сприйняття природи, смислу життя. Культ квітучої рослини супроводжував людину весь її життєвий шлях і навіть по смерті. Голови українських дівчат, як у Давній Греції та Римі, на святах прикрашали барвисті вінки [9, 380].

Сучасне інформаційне суспільство характерне зростанням духовних запитів людей, які не задоволені домінуванням раціонального над емоційно-почуттєвим під впливом тотальної прагматизації. На зміну цій стильовій системі прийшли інші напрями та стилі. Серед них - фольклорний напрямок.

Реалізації художньо-естетичних потреб українців успішно сприяє діяльність дизайнерів на ниві декоративно-прикладної майстерності, поглибленій у народно-етнографічні джерела. Власне етнодизайн існував завжди, адже творча діяльність народних майстрів та професійних художників має в собі національні риси. Тому нині існує стійка зацікавленість тими видами прикладного мистецтва, які спрямовані на створення досконалих естетичних практичних об'єктів матеріального середовища. Значною мірою ця зацікавленість стосується дизайну, об'єкти якого включають в себе сукупність естетичних, функціональних, ергономічних технологічних властивостей.

Всі ці риси притаманні й предметам народного мистецтва, яке з повним правом можна назвати етнодизайном. Протягом останніх десятиліть традиційне прикладне мистецтво перебувало у кризовому стані. На нашу думку, становлення етнодизайну як нової поліфункціональної галузі гуманітарної теорії і практики потребує передачу молодим художникам знань навичок, вироблених цілими поколіннями народних майстрів, кваліфікованої підготовки їх у вищих мистецьких навчальних закладів із застосуванням новітніх освітньо-виховних методик і технологій. Художники-дизайнери у своєму зв'язку з народним мистецтвом, природою дотримуються у своїй діяльності живих традицій у шанобливому ставленні до природи, фольклору.

Художник М. Бойчук започаткував новий творчий напрямок в галузі монументально-декоративного мистецтва, який ґрунтувався на традиціях українського середньовічного іконопису. Він писав: «Український народ у своїх кращих колективних творах надає таке саме розуміння мистецтва, як і ми. Треба лише аналізувати, дивитися, у який спосіб переводиться в дійсність, який має містично-ідеалістичний смак... як витворюється національний тип [10, 345].

Килимарство та декоративне скло все активніше використовується в якості культурного простору для втілення символічних образів у яскравих декоративних формах. Великого значення в оформленні інтер'єрів набуває гобелен — сюжетний килим великих розмірів. Багата українська традиція гобелена, який став дуже популярним на початку ХХ століття. Основоположниками українського гобелена були Є. Кульчицька, М. Бойчук, С. Колос. Нині ці традиції продовжують насамперед випускники Львівського інституту побутового і декоративного мистецтва. Гобелен демонструє багатство пластичних

можливостей, є синтетичним жанром. У ньому поєднується гладкий текстиль і навіть «текстильна скульптура» – об'ємне ткацтво.

Висновки. Таким чином, феномен неотрадиціоналізму позначився на більшості творів декоративно-прикладного мистецтва, реалізуючись у різних художніх стилях і напрямках з використанням низки сучасних технологій та матеріалів. В умовах стрімкої динаміки тенденцій етнокультурної еволюції дизайну одягу, інтер'єру й побутових речей зміна художніх стилів і течій є суголосною з новітніми технологічними процесами й прагненням подолати суперечність між уніфікацією предметно-просторового середовища і тенденцією його індивідуалізації. Сучасному декоративно-прикладному мистецтву внутрішньо притаманно новаторське формотворення й поширення творчої індивідуалізації. Процес збереження традицій в сучасному українському декоративно-прикладному мистецтві бачиться в органічному поєднанні новаторського формотворення й використанні найсучасніших технологій з вічно живими казково-міфологічними мотивами й уявленнями східних слов'ян про космос та рідну природу, які сповнені глибоким сакральним змістом, на жаль, нині уже втраченим.

Література

1. Тимків Б. М. Роль етнодизайну в підготовці художників декоративно-прикладного мистецтва. *Декоративно-ужиткове мистецтво й етнодизайн у технологічній професійній освіті. Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2011. С. 171-176.
2. Лосев А. Проблема символа и реалистическое искусство. 2-е изд., испр. Москва: Искусство, 1995. 320с.
3. Руднев В. Энциклопедический словарь культуры XX века. Москва: Аграф, 2001. 608 с.
4. Годенко О. Образи-коди пам'яті (Скульптурні Мамаї Володимира Наконечного). *Образотворче мистецтво*. 2007. № 3. С. 16.
5. Декоративно-ужиткове та образотворче мистецтво: історія, теорія, практика. *Вісник ЛДІПДМ*. Львів: Світ, 1992. 156 с.
6. Волков С.М. Інституціалізовані соціокультурні системи: регіональна специфіка та динаміка; Ін-т культурології НАМ України. Київ, 2010. 248 с.
7. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. Київ: Обереги, 2003. 144 с.
8. Жаворонок В. Знаки української етнокультури. Словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
9. Бойчук М. Л. З нагоди коломийської виставки українського домашнього промислу. *Літературно-науковий вісник*. Київ, 1912. Т. LX. Кн. XI. листопад. С. 344-347.

References

1. Tymkiv B. M. (2011). The role of ethnodizaina in the preparation of artists of decorative and applied arts. *Dekoratyvno-uzhytkove mystetstvo y etnodyzayn u tekhnolohichniy profesiyiny osviti*. Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohka, 171-176 [in Ukrainian].
2. Losev A. (1995). The Problem of Symbol and Realistic Art. 2nd ed., Corr. Moskva: Iskusstvo [in Russian].
3. Rudnev V. (2001). Encyclopedic Dictionary of Twentieth Century Culture. Moskva: Agraf. [in Russian].
4. Godenko O. (2007). Images-Codes for Memory (Sculptural Mamy Vladimir Nakonechny). *Obrazotvorche mystetstvo*. 3, 16 [in Ukrainian].
5. Decorative and applied arts: history, theory, practice (1992). *Visnyk LDIPDM*. L'viv: Svit [in Ukrainian].
6. Volkov S. M. (2010). Institutionalized socio-cultural systems: regional specificity and dynamics. *Institut kul'turolohiyi NAM Ukrayiny*. Kiev [in Ukrainian].
7. Nechuy-Levytsky I. (2003). *Worldview of the Ukrainian people. Sketch of Ukrainian mythology*. Kyiv: Oberehy [in Ukrainian].
8. Zhavoronok V. (2006). Signs of Ukrainian ethnoculture. *Dictionary-directory*. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].
9. Boychuk M. L. (1912) On the occasion of the Colomian exhibition of Ukrainian domestic fishing. *Kyiv*, T. LX. in. XI November, 344-347 [in Ukrainian].